

Nr 169.

Av herr **Björnsson**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 253, angående fortsatt befrielse för riksbanken under viss tid från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld.

I proposition nr 253 föreslår Kungl. Maj:t riksdagen medgiva, att riksbanken må intill den 1 juli 1922 vara befriad från skyldigheten att inlösa sina sedlar med guld efter deras lydelse.

Om denna kungl. proposition, som sannolikt är, bifalles, innebär detta att riksdagen avhänder sig möjligheten att påverka skötseln av vårt lands penningväsen ända till den tidpunkt, då nästa års riksdag kan få anledning att behandla denna fråga.

Kungl. Maj:t förutsätter visserligen, "att inga åtgärder vidtagas, vilka kunna försvåra vårt lands återgång till guldmyntfot inom den närmaste tiden". Och vidare synas riksbanksfullmäktige dels helt och fullt gilla den grundsatsen, att målet för vår valutapolitik bör vara ett återvändande så snart ske kan till guldmyntfot, dels hysa den uppfattningen, att vi, om vi hade att taga hänsyn endast till våra egna förhållanden, när som helst borde kunna återgå till guldmyntfot, d. v. s. återupptaga sedelinlösningen och upphäva guldexportförbudet.

Men å andra sidan saknas det icke målsmän för den uppfattningen, att vår valutapolitik bör bedrivas efter andra riktlinjer. Det torde vara tillräckligt att som belägg härför hänvisa till den skrift från Sveriges Industrieförbund, som omnämnes i Kungl. Maj:ts här ifrågavarande proposition. Och vidare reses nu allmänt från näringslivets representanter kravet på en sänkning av diskontot såsom det verksammaste och minst skadliga av de medel, varigenom statsmakterna kunna bringa vårt lands näringsliv lättnad i dess

nuvarande betryck. Frånsett den allmänt stimulerande verkan en diskontosänkning skulle få för vårt näringsliv i dess helhet, är det uppenbart, att räntan för upplånta medel är en post, som i hög grad bestämmer produktionskostnadernas höjd, och att ett sådant krav därför i det nuvarande läget bör i största utsträckning tillmötesgå, i den mån sådant kan ske, utan att bringa penningväsendet i oordning. Det saknas sålunda icke krafter, som sträva att inrikta vår valutapolitik mot andra mål, än det, som av riksbanksledningen anses vara det riktiga.

Det bör i detta sammanhang beaktas, att diskontopolitiken är undandragen riksdagens direkta inflytande, och att ett sådant inflytande endast indirekt kan göras gällande genom valutapolitiska åtgärder.

Då vidare meningarna angående verkan av ändringar i diskontot vid pappersmyntfot äro mycket delade, saknar man tills vidare fasta hållpunkter för bedömandet av spörsmålet, om och i vilken utsträckning en sådan diskontosänkning, som från näringslivets synpunkt i och för sig synes önskvärd, kan låta sig förena med det viktigare kravet, att vårt penningväsen icke får fördärfvas. Har man åter guldmyntfot, regleras diskontopolitiken så att säga automatiskt i takt med diskontopolitiken hos de ekonomiskt normerande länderna i världen.

Om det nu i vårt land infördes guldmyntfot, är det sannolikt, att detta skulle få till omedelbar följd en tendens hos guldmetallströmmen till Sverige, som då skulle bli den enda eller nästan den enda fria guldmarknaden i Europa. Enda sättet för riksbanken att hindra detta blir då en sänkning av räntefoten. Guldmyntfotens återinförande skulle m. a. o. automatiskt framtvunga en räntesänkning. En på sådana grunder vunnen diskontosänkning måste naturligtvis av alla intresserade parter hälsas med tillfredsställelse.

Det kan visserligen sägas, att om en räntesänkning sannolikt bleve följden av guldmyntfotens återställande, en sådan sänkning även vid pappersmyntfot vore riskfri. Det anses emellertid allmänt, att ändringar i diskontot vid pappersmyntfot i varje fall icke äro lika kraftigt verksamma som vid guldmyntfot. I senare fallet vet allmänheten, att riksbanken icke av politiska eller andra skäl kan undgå att låta nödiga ändringar följa slag i slag, tills önskad verkan åstadkommits. Och redan denna vetskap anses rent psykologiskt verka dithän, att näringslivet ställer sig till efterrättelse de fordringar, åt vilka diskontoändringen har att giva uttryck.

De skäl, som riksbanksfullmäktige nu enligt den kungl. propositionen anföra emot ett omedelbart återinförande av guldmyntfoten, äro väsentligen desamma, som tidigare särskilt av tull- och traktatkommittén anförts däre-

mot. Emellertid vill det synas, som om den allra senaste tidens erfarenheter jävat dessa skäl. Oaktat det tvivelsutan varit allmänt känt i Europa, att Sveriges riksbank med alla till buds stående medel velat hålla vår kronas värde i guldparitet med dollarn, har riksbanken icke genom arbitrageaffärer eller annat utsatts för starkare påfrestningar, än att den intagna ståndpunkten kunnat hävdas. Vår kronas guldvärde har under de senaste månaderna visat en stabilitet, som knappast haft motstycke sedan pappersmyntfotens införande år 1914. Alltifrån början av februari 1922 har dollarkursen sålunda hållit sig obetydligt över pari, mellan ca 3,97 och 3,77. Vare sig detta stått i samband med den allmänna förväntan om guldmyntfotens återinförande efter den 15 maj, då den nu gällande befrielsen för riksbanken att inlösa sedlar med guld upphör, eller icke, visar det enligt min mening, att vårt lands ekonomiska läge är sådant, att någon allvarlig svårighet för Sverige att bibehålla guldmyntfoten, sedan den en gång återinförts, icke längre är att befara.

Viktigare synes mig den invändningen vara, att ett återinförande av guldmyntfoten kan förväntas åstadkomma en inflation, närmast på den grund, att en allmänt väntad inflation i Amerika vid guldmyntfot med nödvändighet skulle framtvunga en sådan även hos oss. Det har emellertid visat sig, att prisbildningen i vårt land även vid pappersmyntfot gått i stort sett parallellt med prisutvecklingen i Amerika, och det är icke sannolikt, att en inflationsväg i detta land skulle kunna utestängas från Sverige med hjälp av pappersmyntfot. Det är icke ens uteslutet, att en sådan inflationsväg skulle med ökad amplitud ge sig tillkänna hos oss. Vid sådant förhållande synes det mig som om för en eventuell inflation i varje fall genom ett återinförande av guldmyntfot en gräns uppåt vore satt, och att detta vore att föredraga framför det osäkerhetstillstånd, som ett kvarblivande vid pappersmyntfot alstrar.

Man har vidare i den allmänna diskussionen framhållit de svårigheter, som skulle uppstå för Sverige, om detta ensamt bland europeiska länder återinförde guldmyntfot, på grund av säsongväxlingarna i dollarns värde på de europeiska valutamarknaderna. Och detta argument synes icke kunna fränkännas betydelse, även om denna betydelse ibland överskattas. Riskmomentet på grund av dylika växlingar synes icke under några förhållanden kunna vara större än vanlig låneränta för den tid, som ligger mellan maximum och minimum för dollarns värde. Då denna tid avsevärt understiger ett år, måste redan 5 % av guldvärdet vara den högsta säkerhetsmarginal, som kan erfordras för uteslutande av denna risk. Detta skulle innebära,

att riksbanken kunde skydda sig mot en sådan risk, om den hade rätt att vid behov öka eller minska den i lagen om rikets mynt den 30 maj 1873 bestämda kursen på guld i svenska sedlar med 5 % och för myntning av guld kräva avgift av högst 5 %. En dylik marginal kan visserligen synas så stor, att fördelarna av guldmyntfotens återinförande till stor del neutraliseras därav, men då det utan vidare lär kunna förutsättas, att riksbanken icke kommer att utnyttja denna marginal i större utsträckning än som kan visa sig oundgängligen nödvändigt, kommer det även med en sådan rätt för riksbanken att skapas en sådan garanti för värden av vårt penningväsen under tiden intill nästa riksdag, att det mål för vår valutapolitik, som av riksdagen uppställts, icke kan äventyras.

Under åberopande av vad nu anförts får jag därför hemställa,

att riksdagen vid bifall till Kungl. Maj:ts proposition nr 253 måtte besluta:

att riksbanken fr. o. m. den 1 juli 1922 skall vara skyldig att inlösa sina sedlar med guld till ett belopp, som med högst 5 % avviker från det, som föreskrives i lagen om rikets mynt den 30 maj 1873.

Varjämte jag tillåter mig anhålla, att riksdagens bankoutskott ville affatta nödigt förslag till lagbestämmelser härom.

Stockholm den 8 maj 1922.

Edv. Björnsson.
